

Soovitused Sotsiaalministeeriumi vastutusvaldkondade teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni tegevuskava visiooni kujundamiseks

Üksleht võtmesõnumitega*

- Teadus ja arendustegevuse ning innovatsiooni (TAI) korraldus on soovitatav disainida kolmetasandilise raamistikuna:
  - **Poliitikavaldkondade arengukavad ja organisatsiooni strateegia** (pikk vaade, kus sõnastatakse ka laiemad teemad ja väljakutsed, kus nähakse vajadust TAI tegevuste järele),
  - **TAI tööprogrammid** (4-aastased riigieelarve strateegia tsüklis fookusplaanid, kus sõnastatakse konkreetsemad strateegilised sihid),
  - **Iga-aastased kutsungid ja muud meetmed**, mis rakendavad tööprogrammides kavandatud tegevusi läbi mitmekesise meetmete portfoolio.
- SoMi valitsemisalas tuleks **laiendada TA tegevuste definitsiooni ja meetmete portfooliot**, et toetada nii innovatsioonile suunatud tegevusi (katsetused, tehnoloogiaarendus, piloteerimine) kui ka organisatsioonide TAI võimekuste arendamist (koostöövõrgustikud, inimeste rotatsiooniga liikuv kogemuslik teadmused, koolitused). Tervikuna on TAI süsteemi arendamiseks vajalik **mitmetasandiline ja mitmekesiste instrumentidega lähenemine**, mh:
  - **Võrgustike kasvatamine ja toetamine**: koostöövõrgustike arendamine aitab tugevdada teadmussiiret ja suurendada osapoolte vahelist usaldust.
  - **Mitmekesine instrumentide portfoolio**: tööstusmagistrantuurid ja -doktorantuurid, koordinatsioonikogud, auhinnakonkursid, eelkommertsiaalsed hanked ja muud paindlikud vormid võimaldavad kaasata erinevaid osapooli ja toetada innovatsiooni. Laiapõhjalisest portfooliost saavad uuringute tellijad ning rahastajad valida konkreetse teema jaoks sobivaima.
  - **Andmete avamine ja kasutamine**: lisaks rahastusele saab uut teadmist luua ka pakkudes ligipääsu muudele ressurssidele, näiteks andmestikele, andmebaasidele ja analüüsiplatvormidele. Konkursid ja auhinnad uute lahenduste leidmiseks võiksid toetada andmepõhist innovatsiooni. Koostöös andmekaitse eest vastutavate asutuste ning eetikakomiteedega, saab SoM eest vedada õiguspärast ja usaldusväärset andmepõhist TAI-d, panustades sellega oluliselt teadmispõhisesse poliitikakujundamisse.
  - **Sildamine teiste rahastusliinidega**: näiteks Eesti Teadusagentuuri konkursil kõrgelt hinnatud, kuid rahastuseta jäänud valdkonna strateegilisi eesmärkega haakuvate projektide toetamine ministeeriumi kaudu.
- Lisaks TAI tulemuste kohesele rakendatavusele tuleks strateegilise TAI korraldamise fookusesse tuua **inimesed** (nt oluliste, kuid puuduolevate uurimisvõimekuste arendamine läbi doktorikohtade finantseerimise), **taristu** (nt andmepõhine analüütika) ja **koostöövõrgustikud** (nt ühiste dialoogiplatvormide loomine). Nii ministeeriumi valitsemisala kui ka partnerorganisatsioonide ühiste TAI võimekuste arendamine on kestliku TAI süsteemi eelduseks.
- Arvestades tänast TAI tegevuste strateegilise planeerimise nõrkust ning keskendumist traditsioonilistele uuringute ja analüüsida tellimisele, on soovitatav SoMi valitsemisalas senisest **rohkem ja julgemini kasutada sisemiste TA võimekuste arendamisele ning võrgustamisele**

suunatud ehk mittekodifitseeritud teadmussiirdel põhinevaid meetmeid (nt teadlaste ja ametnike rotatsiooni võimaldamine ja rahastamine, ekspertkogude kokkukutsumine ja rahastamine, rakendusliku fookusega magistrantuuri ja doktorantuuri osaline kaasrahastamine jms).

- TAI tegevuste planeerimise faasis on oluline senisest täpsemalt ja põhjalikumalt **sõnastada tellitavate/rahastatavate tegevuste vajadus ja võimalik sisend poliitikakujundamisse**. Seejuures peaks see arvestama riigi tegeliku valmisolekuga TA tulemuste rakendamiseks. Selle protsessi käigus peaks jõudma ka kasutusele võetava TAI toetamise meetme valiku põhjendamiseni. See lähenemine eeldab liikumist kord aastas toimuvalt ideekorjelt koosloomelise mudelini, kus SoM-i TAI tugistruktuur ning võrgustikud aitavad poliitikavaldkonna juhtidel pidevalt uurimisvajadusi sõnastada ning sobivaid meetmeid valida.
- TAI tegevuste mõjude hindamise süsteemi puhul oluline keskenduda TAI tellimuse tervikahela – **TAI vajaduste sõnastamine, tellimine, elluviimine, mõjude hindamine** – süsteemsele käsitlusele. Et TAI tegevuste tulemuste seire ei muutuks liialt koormavaks ja bürokraatlikuks, on **soovitatav siduda seire olemasolevate protsessidega**, mh analüüsikomitee tegevuse ning poliitikavaldkondade seirega. Nii *ex ante* kui ka *ex post* mõju hindamisel on mõistlik tugineda poliitikavaldkonna eest vastutajate eksperthinnangutele, arvestades, et pikaajalist mõju vaadatakse tavapäraselt 1-5 aasta perspektiivis või isegi pikemalt (nt ELi TAI missioonid on disainitud 10-30 aasta vaates).

* Üksleht on kokkuvõte Sotsiaalministeeriumi tellimusel mais 2025 valminud mõttepaberist:

VISIOON SOTSIAALMINISTEERIUMI TEADUS- JA ARENDUSTEgevuse KORRALDAMISEKS

Erkki Karo, Külli Taro, Veiko Lember

TalTech Ragnar Nurkse innovatsiooni ja valitsemise instituut